

Storbritannia ut av EU?

Månedsbrev 05/2013

Et stort problem med EU er den manglende demokratiske forankringen. Men at britene planlegger en folkeavstemning om medlemskap om noen år, er temmelig dramatisk.

Arne Jon Isachsen
Centre for Monetary
Economics (CME)

I januar i år holdt Storbritannias regjeringssjef, David Cameron, en tale der han overraskende lovet å ta opp EU-avtalen til reforhandling om han vinner valget i 2015. Den reforhandlede avtalen vil så bli lagt frem til folkeavstemning i 2017. Sannsynligheten for at britene i så fall takker ja til tilbudet om å tre ut av Den europeiske union, skal ikke undervurderes.

Hvorfor dette utspillet?

I Storbritannia har et lite parti, UK Independence Party (Ukip), som vil ut av EU, gjort det bra ved lokale valg. Cameron er engstelig for en ytterligere strøm av konservative velgere i den retningen. Det er ikke rart. I det konservative partiet har det alltid vært mange med lunkne følelser til Europa. I dag er anslagsvis én av tre av konservative representantene i Underhuset klar for å melde Storbritannia ut.

Nylig gjorde to av statsministerens egne ministre, han for utdanning (Michael Gove) og han for forsvar (Philip Hammond) det klart at de ville stemt for utmeldelse i dag. En slik situasjon er lite hyggelig for Cameron. Noen sammenligner ham med John Major, som var statsminister etter Margaret Thatcher tidlig på 1990-tallet, og som opplevde gradvis å miste grepet på sine egne.

Ved å love en folkeavstemning basert på en reforhandlet – og formodentlig bedre – avtale enn den britene i dag har, forventet Cameron at EU-spørsmålet ville bli lagt på is inntil videre. Slik har det ikke gått.

Nigel Lawson vil ha fart i sakene

I en lang artikkel i The Times den 7. mai, vil tidligere finansminister Nigel Lawson ikke vente til 2017. Storbritannia vil neppe makte å forhandle seg frem til noen bedre avtale, tror han. Og videre, med euro som felles mynt for

17 EU-land, blir de ti andre, inklusive Storbritannia, stadig mer marginaliserte. Når britene således holdes utenfor mange viktige beslutninger, kan de like gjerne starte arbeidet med å tre ut av EU nå. Etter EU-traktatens paragraf 50 har det enkelte land anledning til det. Faktisk er det enklere for britene å melde seg ut enn å få de 26 andre landene med på slike endringer i traktaten som britene måtte ønske.

Det største problemet med EU er den manglende demokratiske forankringen, mener Nigel Lawson, som ble adlet for noen år siden og nå er Lord Lawson. Ved etablering av euro som felles mynt, uten å ha beredt grunnen for dette ved en fiskal union og en politisk union, har ivrige – og sikkert også velmenende – forkjempere for et mer integrert Europa gått et skritt for langt.

Hvordan ser det økonomiske regnestykket ved en uttreden ut for britene? De vil spare kontingenten på 8 milliarder pund, tilsvarende en halv prosent av BNP. En annen fordel av å forlate EU, mener Nigel Lawson, er at britiske foretak dermed tvinges til å orientere seg sterkere mot andre land og markeder, kanskje særlig i Asia, der den økonomiske veksten er langt kraftigere. På samme måte som inntreden i EU gjorde britisk næringsliv mer fokusert på hva som foregikk på den andre siden av kanalen, vil uttreden gi økt fokus på det som skjer enda mye lenger øst.

Dette argumentet virker noe tynt. Se på Tyskland. Til tross for en sentral plassering i EU, har tyskernes handel med Kina vist en

Halvparten av EUs eksport til Kina står tyskerne for. Har britene sovet i timen?

voldsom vekst. Halvparten av EUs eksport til Kina står tyskerne for. Har britene sovet i timen?

Hva gjelder City of London og britenes sentrale rolle ved alle mulige (og umulige) former for finansielle aktiviteter, vil den kunne lide om man melder seg ut av EU? Nei, mener Lawson. Like lite som London som finanssentrum forsvant da britene sa Nei til euro, vil London som finanssentrum forsvinne om britene sier Nei til EU.

Wolfgang, Nick og Boris vil også ha et ord med i laget

Men hvor viktig for britene er det at City forblir et finansielt sentrum? Wolfgang Münchau – en av Financial Times' fremragende spaltister – mener at britene ville være "better off" i det lange løp om avhengigheten av inntektene til City gikk ned. Med en bankunion på bedding i EU, knyttet til krisen som euroen har frembrakt, vil et finanssentrum vokse frem på kontinentet. Dette gjelder uansett britisk medlemskap i EU eller ikke.

Det liberale partiet er i regjering sammen med de konservative. Lederen Nick Clegg er visestatsminister. Ved en eventuell uttrede av EU frykter han at så mange som tre millioner jobber kan gå tapt. Borgermesteren i London, Boris Johnson, som tidvis trekkes frem som en mulig konkurrent til David Cameron som leder for de konservative, kaller dette for "nonsense". Et Storbritannia utenfor EU ville virke som en inspirasjon, "a shot in the arm", hevder Boris. Yes – nå er vi på egen hånd og bestemmer selv vår egen skjebne.

Hva slags ordning utenfor?

Om britene melder seg ut av EU, vil de da gjøre oss nordmenn selskap i EØS? Neppe.

Den marginaliseringen som britene nå opplever fordi de ikke har tatt euroen i bruk, er en viktig driver for britene til å bryte helt. Tanken om bare passivt å akseptere det andre beslutter – slik vi i lille Norge gjør som medlem av EØS – appellerer overhodet ikke til Storbritannia.

En modell à la Sveits, der man forhandler frem en separat og enestående avtale med EU, vil britene heller gå for. Men hvor god avtale kan de her få? Vil andre land føle seg fristet til å melde seg ut om avtalen Storbritannia oppnår, blir for god? I så fall kan britisk uttrede være forspillet til at EU rakner. På den annen side, EU vil også i fortsettelsen ha en god del med britene å gjøre. Hvor god avtale er man da tjent med at britene får? Vellykkede og harmoniske skilsmisser hører man sjelden om. Men de finnes sikkert.

Videre må britene trolig gå i forhandlinger med land som EU har handelsavtaler med, men som Storbritannia ikke lenger vil ha, om man melder seg ut.

Ved sitt nylige besøk i Det hvite hus tok David Cameron opp med president Barack Obama spørsmålet om britisk uttrede av EU. Den amerikanske presidenten var ikke overvettets begeistret. På bakgrunn av amerikanernes initiativ om å få i stand en utvidet avtale med EU – Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – er det lite populært om britene nå pigger av. Videre, hevder Obama, det at britene er med i EU, gir dem makt og innflytelse.

Om britene melder seg ut av EU, vil de da gjøre oss nordmenn selskap i EØS? Neppe.

Darling har siste ordet

Alistair Darling som var finansminister i tre år frem til Cameron ble statsminister i 2010, mener kollega Lawson neppe er rette mann til å hevde at det er lite å tape på å melde seg ut av EU. Var det ikke under Lawson at Storbritannia i 1986 takket ja til Det indre marked, med de fire friheter – fri bevegelse av varer og tjenester, av kapital, og av arbeidskraft? Og, kunne han lagt til, var det ikke Nigel Lawson som presset Margaret Thatcher til å binde det britiske pundet til den tyske marken høsten 1990?

Som Skottland er tjent med å forbli en del av Storbritannia, er Storbritannia tjent med å forbli i EU, mener Alistair. Og konkluderer slik: "Vi er en pragmatisk nasjon, og skjønt vi aldri vil elske Europa, vet vi at det er i vår egen interesse å fortsette vårt forhold til Europa."

21. mai 2013

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>